

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Textilní hračka nebo loutka

Bakalářská práce

Autor: Bedrošová Alice

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Uměleckořemeslné textilní disciplíny

Vedoucí práce: doc. Vlastimil Vodák, ak. mal.

Hradec Králové

2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Alice Bedrošová

Studium: P12863

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Uměleckořemeslné textilní disciplíny

Název bakalářské práce: **Textilní hračka nebo loutka**

Název bakalářské práce AJ: Textile toy or puppet

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Hračka, loutka nebo herní předměty jako funkčně a výtvarně pojaté textilní objekty. Předpokladem realizace je upřesnění tématu ve skicách, variantách návrhu nebo prostorovými maketami. Součástí jsou vzorky zamýšleného textilního materiálu a jejich uplatnění v uměleckořemeslných technikách. Barevné návrhy v měřítku 1:1. Předloženo bude dokumentování průběhu navrhování i realizace. Písemná součást bakalářské práce je tematicky doprovodem ke zvolenému zadání.

A. Kybal: O textilním výtvarném projevu

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. Vlastimil Vodák, ak. mal.

Oponent: Bc. et Bc. Věra Prášilová

Datum zadání závěrečné práce: 10.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením doc. Vlastimila Vodáka, ak. mal. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Alice Bedrošová

Anotace

BEDROŠOVÁ, Alice. *Textilní hračka nebo loutka*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 67 s. Bakalářská práce.

Tématem mé bakalářské práce je vytvoření textilní hračky nebo loutky, pro kterou jsem zvolila motiv ptáka. V práci se zabývám historií loutek od pravěku po současnost, jednotlivými druhy loutek, loutkovými divadly, muzei, festivaly a školami se zaměřením na loutku. Dále uvádím stručnou historii textilních technik, které jsem použila při realizaci. Největší prostor je věnován popisu realizace samotných loutek ptáka a její dokumentaci. Práce obsahuje návrhy, podrobný popis postupů výroby jednotlivých loutek, stříhy, dokumentaci průběhu práce a finální fotografie.

Klíčová slova:

Loutka ptáka, textilní loutka, historie loutky, loutkové divadlo, historie textilních technik

Annotation

BEDROŠOVÁ, Alice. *Textile toy or puppet*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2016. 67 pp. Bachelor Degree Thesis.

The topic of my thesis is making a textile toy or puppet, for which I have chosen the theme of a bird. The work deals with the history of puppets from prehistory to the present, with various kinds of puppets, puppet theatres, museums, festivals and schools related to puppets. The history of textile techniques that I used during implementation is also briefly described in the text. The largest part of the text describes the implementation of the bird puppets and related documentation. The work includes sketches, detailed description of the production of individual puppets, cuts, documentation of the work and final photos.

Keywords:

Puppet of a bird, textile puppet, history of puppets, puppet theatre, history of textile techniques

Obsah

Úvod.....	8
1. Teoretická část	9
1.1 Druhy loutek - rozdělení	10
1.2 Historie loutek.....	13
1.3 Slavní čeští loutkáři.....	14
1.4 UNIMA	15
1.5 Loutková divadla.....	15
1.6 Muzea a významné sbírky loutek.....	18
1.7 Významné české loutkářské festivaly	18
1.8 Firmy vyrábějící loutky sériově v Čechách.....	19
1.9 Loutkářské školy	19
1.10 Použité textilní techniky a jejich stručná historie.....	20
1.10.1 Pletení.....	20
1.10.2 Paličkování.....	20
1.10.3 Zapjastek	21
1.10.4 Frivolitky.....	22
1.10.5 Háčkování	22
1.10.6 Tkaní	23
2. Praktická část	24
2.1 Inspirace a návrhy	24
2.1.1 Ptáče pletené - Francouzka.....	25
2.1.2 Ptáče pletené - Námořník	26
2.1.3 Ptáče pletené vrstvené	27
2.1.4 Ptáče s pleteným pošitím - Odranec	28
2.1.5 Ptáče háčkované - Boulovec	30
2.1.6 Ptáče frivolítkové - Madam.....	31
2.1.7 Ptáče s paličkovanými slzami - Uplakánek.....	34
2.1.8 Ptáče s frivolítkovým okem	35
2.1.9 Ptáče zapjastkové	36
2.1.10 Ptáče tkané - Mopáč	37
2.1.11 Ptáče paličkované - Dospělý	38
2.1.12 Ptáče paličkované - Mládě	39
Závěr	40

Bibliografie	41
Seznam použitých obrázků:	42

Přílohová část: A

Přílohová část: B

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je Textilní hračka nebo loutka.

V první části se budu zabývat historií loutek a loutkářství od pravěku až po dnešní dobu.

V té souvislosti budu zjišťovat, pro koho bylo loutkové divadlo určeno, zda pro dospělé nebo pro děti. Dále se budu zajímat o to, jaká loutková divadla máme zde v České republice, o jejich historii. Tradici loutkových divadel podporují muzea prezentující díla loutkářů, která zde také zmiňuji. V návaznosti na prezentaci loutek se budu zabývat loutkovými festivaly pořádanými v Čechách. Také zde zmíním organizaci UNIMA a časopis Loutkář, významně se podílejících na podpoře povědomí o loutkářské činnosti.

V další teoretické části budu zpracovávat stručnou historii předtkalcovských technik, které jsou částečnou inspirací k mým loutkám.

V praktické části popíši postupy výroby jednotlivých loutek podle mých návrhů, pro které mi další inspirací byla jednoduchá loutka ptáček z Muzea loutkářských kultur v Chrudimi.

1. Teoretická část

Loutka je velmi variabilní předmět. Loutky byly a jsou vyráběny z různých materiálů, například ze dřeva, kosti, slonoviny, pálené hlíny, lepenky, papíru, keramiky, látky, plastu. Na výrobě loutek a na přípravách loutkového představení se podíleli nejlepší řemeslníci, mechanici, hudebníci, výtvarníci a spisovatelé, touto cestou inspirovali své okolí a své následovníky. Loutkové představení inspirovalo například Goetha k napsání Fausta. Zprvu byly divadelní hry určeny pro dospělé, až později se divadlo zaměřuje na dětského diváka. Nyní je většina her určena pro děti.

Loutkové divadlo nabízí okamžitou odezvu publika. Loutky lze také využít k didaktickým účelům, například jako průvodce učivem. Z celého procesu výroby lze udělat projekt a přizpůsobit ho různě starým dětem.

Loutky byly odedávna využívány ke karikování, zesměšňování. Pomocí těchto prostředníků mohli lidé vyjadřovat své názory a nebát se o holý život. Vždyť to říká loutka, a kdo by odsoudil loutku? Loutka se stala pomůckou k šíření názorů, jazyka a zpráv. Dnes se užívá jako prostředek vzdělávání - průvodce některými pořady pro děti, kde klade otázky a komunikuje s dospělým, nebo terapie – kde pomáhá k zlepšení psychické pohody například v nemocnicích nebo ve školách k zlepšení vztahů v kolektivu.

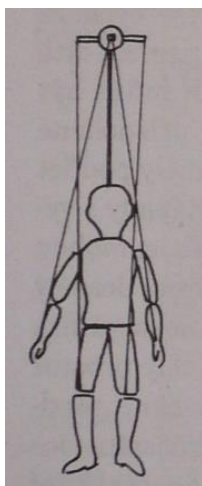
Loutku lze chápat i jako umělecký předmět, na kterém můžeme dokumentovat techniky zpracování, dobovou módu, umělecké směry podobně jako v divadelních kostýmech.

1.1 Druhy loutek - rozdělení

Loutky dělíme na:

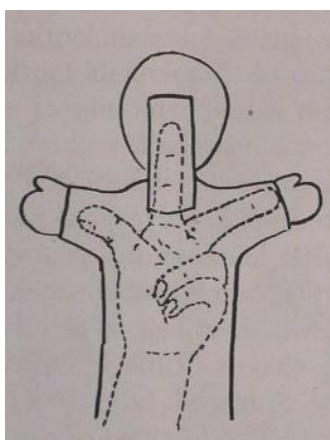
- **Závěsné:**
 - **marionety** - nejpoužívanější, jsou zavěšeny na drátech nebo na nitích, kterými se ovládají. Vyznačují se pomalejšími gesty.

Obr. 1 Marioneta - převzato z (1)

- **Ovládané zdola:**
 - **maňásci** - hojně užívané, mají podobu rukavice, hlava a ruce loutky se ovládají pomocí prstů.

Obr. 2 Maňásek - převzato z (1)

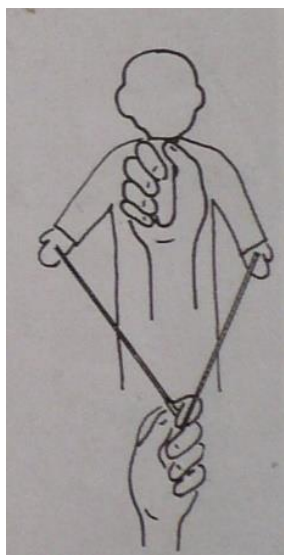

- **maroty** – loutka, která má na vodící tyči upevněnou hlavu a ostatní části

těla - ruce, nohy jsou upevněny k tyči bez dalšího ovládní. Lze ji rozpohybovat kýváním nebo otáčením kolem vlastní osy.

- **javajky** – hlava a tělo loutky jsou ovládané rukou vloženou do těla loutky, ruce loutky ovládá druhá ruka herce hůlkami. Loutkám nejsou vidět nohy. Inspirovány byly javánskými loutkami wayang golek.

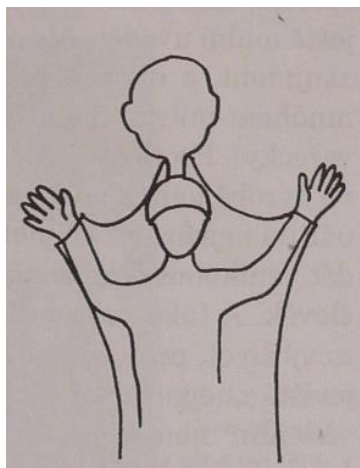
Obr. 3 Javajka – převzato z (1)

- **Loutky nošené:**

- **přilbové** - loutky jsou upevněné na hlavě herce skrytého pod šaty loutky. Herec hlavou ovládá hlavu loutky a rukama vodí její ruce. Nevýhodou je, že herci nevidí svou loutku a mívají zúžené zorné pole.

Obr. 4 Přilbová loutka – převzato z (1)

- **krosnové** - mají podobnou stavbu jako přilbové loutky, konstrukci nosí herec na zádech. Nevýhodou je opět, že herci nevidí svou loutku a mívají zúžené zorné pole.
- **tyčové** - mají konstrukci jako javajka, mají delší vodící tyč a je vidět celé tělo loutky včetně nohou.
- **loutky totemové** - jsou většinou nepohyblivé nebo s jedním až dvěma jednoduchými pohyby, voděné zezadu.

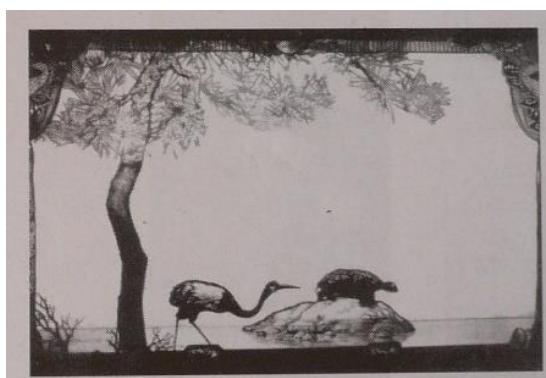
Dále můžeme loutky dělit podle způsobu ovládní:

- **přímé** - loutky prstové, dlaňové, mimické
- **zprostředkované** - pomocí tyčí, nití nebo drátů

Toto rozdělení se v dnešní moderní době příliš neužívá, způsoby vodění loutek se kombinují.

Zvláštním druhem divadla je **stínové divadlo** - vzniklo ve východní Asii, používá ploché loutky nasvícené zezadu, které vrhají stín na průsvitnou plochu před divákem. Na výrobu se používá pergamen, lepenka, papír, kůže, dnes i plasty. Je možné zakomponovat i barevnost. Kombinované principy vodění najdeme u dalších specifických forem divadel, jako je například **vodní a luminiscenční divadlo**.

Obr. 5 Stínové divadlo - převzato z (1)

1.2 Historie loutek

Z historického hlediska je složité určit přesný vznik loutky, záleží na tom, čím ji definujeme. Loutkou by totiž mohl být i klacík obalený látkou v ruce pravěkého dítěte. S jistotou můžeme říci, že něco jako loutka existovalo již ve starověkém **Egyptě**. Dokládají to nálezy v Koptských hrobech dětí. Nalezeny byly figurky s pohyblivými končetinami. Dále existují spisy hovořící o takzvaných automatech užívaných při náboženských obřadech.

Starověké Řecko - i zde jsou nalézány figurky v hrobech. V Řecku můžeme loutky dělit na automaty a marionety. Automaty se vyvinuly ze soch jejich rozpoříváním. Mechanizmy byly velmi promyšlené a efektní, byly užívány při obřadech, ale i pro pobavení společnosti. Tvůrci byli podezírání z užívání magie. Marionety, v řečtině nazývané agalmata nevrospasta, byly rozpořívány dráty nebo strunami, které tak nahrazovaly svaly.

Řím - i zde máme písemné zmínky o existenci loutkářů. Římané si velmi oblíbili loutkové hraní.

Středověk - ve středověku se hrálo hlavně na jarmarcích s maňásky (loutky voděné zespu). Časem se začínají prosazovat marionety, které působí jako malí herci.

Renesance - do této doby spadá velký rozkvět japonského divadla, určeného pro obyčejné lidi, ale i měšťany. Vznikala i první stálá divadla, kde se předváděly legendy a historické příběhy doplněné hrou na strunné nástroje. Jednu loutku vodil jeden herec, později i tři herci.

Baroko - zvyšuje se zájem o loutkové divadlo, populární jsou komické hry pro dospělé. Stává se zmenšeninou klasického divadla. Objevuje se také postava Kašpárka, která má mnoho podob a jmen v různých zemích - Polichinelle, Hanswurst, Pimprle atd. Byla to jediná figura, která vedla dialog s divákem. Také odlehčovala a posouvala děj her. Ve 20. století začíná mizet a v moderním divadle se už téměř neobjevuje.

Do Evropy bylo přivezeno i stínové divadlo z východní Asie a od 18. století je již velmi známé.

V období **romantizmu** je loutkové divadlo velmi oblíbené, krize nastává s příchodem realizmu. Kočovné divadlo mizí s koncem 19. století.

Ve **20. století** nastává rozvoj a hledání nových možností loutek. V této době se loutkami zabýval například P. Picasso a J. Miró.

Šíří se i amatérská a domácí divadla podporovaná sériově vyráběnými loutkami a

dekoracemi. Jejich návrhy se zabývali slavní výtvarníci, například Josef Mánes, Mikoláš Aleš a další. Zájem byl podporován psaním a vydáváním divadelních her určených pro domácí divadla.

Velký celosvětový rozvoj divadel nastal po 2. světové válce. „*Nejznámějším americkým loutkovým divadlem je The Bread and Puppet Theatre založené r. 1963 v New Yorku. Jejich představení se odehrávají hlavně ve volném prostoru na ulicích, stadionech apod. a mají především kritický tón. Používá loutky nejrůznějších velikostí (jsou až několikametrové) a do her jsou zapojováni i diváci.*“ (1) V roce 1929 byla v Praze založena mezinárodní loutkářská unie UNIMA.

Pro loutkáře je velmi důležitý **Časopis Loutkář** - nejstarší loutkářský odborný časopis na světě. Vychází od roku 1912, nevycházel pouze v době války. Také tento časopis vystřídal několik názvů. Dnes je vydáván jako dvouměsíčník. Časopis má i internetovou podobu, zveřejňuje podstatné informace pro loutkáře.

1.3 Slavní čeští loutkáři

V této části se zabývám nejznámějšími osobnostmi, které zasáhly nebo významně přispěly k vývoji nebo propagaci loutek a loutkového umění.

U nás nejznámější loutkář je **Matěj Kopecký** (1775 – 1847), který provozoval kočovné divadlo. Hrál se při osvětlení petrolejovými lampami za doprovodu flašinetu. Repertoár tvořila dramata, pověsti. Loutkářská maringotka rodiny Kopeckých, se kterou vystupoval syn Matěje Kopeckého, je k vidění ve skanzenu na Veselém Kopci. Rod Kopeckých má stále své pokračovatele v této činnosti.

Další loutkářské rodiny byly Maiznerové, Finkové, Kaiserové, Langrové, Kočkovi a Dubští.

Po vzniku stálé divadelní scény v Praze přebírala loutková divadla jejich repertoár.

Známým a významným loutkářem byl **Josef Skupa** (1892-1957), kterého proslavily loutky Spejbla a Hurvínka. Od roku 1917 působil v Loutkovém divadle Feriálních osad, zřídil si divadlo nazvané Plzeňské loutkové divadlo Josefa Skupy. Později ho přestěhoval do Prahy. Mimo jiné byl i ředitelem organizace UNIMA.

Jiří Trnka (1912- 1969) „*Zkušenosti s loutkami získal v Plzni u Josefa Skupy, později zřídil i vlastní loutkové divadlo v Praze a po několika kreslených filmech se brzy*

po válce dostává k loutkové tvorbě (film *Špalíček* z r. 1947, za který získal na festivalu v Benátkách 1948 řadu cen). Další jeho filmy *Císařův slavík*, *Árie z prerie* nebo pohádka *Bajaja* už vytvořily tzv. Českou školu loutkového filmu. Jeho celovečerní loutkové filmy *Staré pověsti české* (1953) a především *Sen noci svatojánské* (1959) získaly všeobecné uznání a ocenění po celém světě. Jeho kratší loutkové filmy ze 60. let jsou velkým varováním před totalitní mocí a přetechnizováním světa (*Vášeň*, *Kybernetická babička*, *Ruka*) Jeho dílo patří dodnes k největším hodnotám světového animovaného filmu. “ (1) Další významné osoby pojící se s loutkovým divadlem: Jindřich Veselý, Jiří Filipi, Erik Kolár, Jan Malík, Vladimír Matoušek, Ondřej Sekora, Jaroslav Suchý.

Loutka se objevuje i ve filmové tvorbě, na jejím prosazení v tomto oboru měly vliv zejména tyto osobnosti:

Arthur Melbourne Cooper - 1892 pravděpodobně 1. loutkový film

Georg Méliés - kombinace loutky s herci

Vladimír A. Starevič - 1938 natočil první loutkový celovečerní film

K. Dodal, Hermína Týrlová, Karel Zeman, Břetislav Pojar, Jiří Brdečka, Jan Švankmajer

1.4 UNIMA

Je to nejvýznamnější loutkářská organizace. Založena roku 1929, prvním prezidentem byl PhDr. Jindřich Veselý. „*Posláním organizace je podporovat rozvoj loutkářského umění uskutečňováním kontaktů a výměnných setkání loutkářů všech zemí a kontinentů. Propagovat loutku jako prostředek etické a estetické výchovy, udržovat tradice loutkového divadla. Pro naplnění těchto cílů organizuje UNIMA od svého založení kongresy, konference, semináře, festivaly, výstavy a soutěže, organizuje a umožňuje studijní pobyty a stáže.*

V současné době sdružuje UNIMA okolo 9000 členů z 80 zemí všech kontinentů.“ (2)

1.5 Loutková divadla

Datum založení je u některých divadel uváděno až od jejich profesionalizace. Většina divadel v průběhu let několikrát měnila názvy a často i cílové zaměření divácké skupiny, na tom měli zásluhu ředitelé, režiséři a další. Velmi často docházelo i ke stěhování z

různých důvodů.

- **Umělecká scéna Říše loutek - Praha** - v roce 1920 ji založil sochař Vojtěch Sucharda se svou ženou jako amatérskou scénu. Některá představení byla ve znakové řeči. Roku 1929 zde byla založena UNIMA.
- **Divadlo Spejbla a Hurvínka - Praha** - minulost tohoto divadla je značně pohnutá, založeno bylo jako 1. profesionální loutková scéna v Plzni roku 1930. Zakladatelem byl Josef Skupa. Pro divadlo je typické užívání marionetových loutek. „V lednu 1944 byl prof. Skupa zatčen gestapem, odsouzen za protifašistický odboj a divadlo bylo nacistickými úřady zavřeno.“ (3) Po válce pro své divadlo našel útočiště v Praze. Po Skupově smrti převzal jeho roli Miloš Kirschner (1927–1996). Loutku Spejbla vyřezal Karel Nosek podle návrhu Skupy roku 1920. Hurvínek vznikl o šest let později. Tyto figury nejdříve doplňovaly představení, ale později se staly ústředními. Roku 1930 k nim přibyla Mánička a Žeryk, a roku 1971 paní Kateřina. Loutky samotné prodělaly vývoj, jednu z raných podob Spejbla můžeme vidět v Muzeu loutkářských kultur v Chrudimi. Loutky také dobyly svět a filmové plátno, nyní pomáhají dětem například učit se angličtinu v animované podobě.
- **Minor - Praha** - vzniklo jako modelové profesionální divadlo, činnost zahájilo roku 1950. Zpočátku hráli především s javajkami. Mají netradičně velkou scénu, která zčásti určuje jejich pojetí loutkového divadla. V roce 2001 zahájili spolupráci s **Katedrou alternativního a loutkového divadla DAMU**. Divadlo pořádá i tvůrčí dílny a workshopy pro děti. Roku 2005 byla otevřena malá scéna v 1. patře budovy. V letních měsících také hrají na nádvoří Novoměstské radnice naproti divadlu. Divadlo získalo mnoho ocenění, například na festivalech Skupova Plzeň a Mateřinka.
- **Naivní divadlo Liberec** - založeno roku 1949 profesionalizací amatérského loutkového divadla pod vedením J. Filipiho. Divadlo se zaměřuje na dětského diváka, na základě činnosti tohoto divadla vznikl roku 1972 festival Mateřinka.
- **Divadlo Radost Brno** - založeno roku 1949, zakladateli byli Dr. František Tenčík a Vladimír Matoušek, součástí přestavěného objektu je i budova „Kouzelný svět fantazie - Muzeum loutek.“ Divadlo také pořádá podzimní Festival Radosti pro domácí i zahraniční divadla.

- **Malé divadlo - České Budějovice** - roku 1949 vzniklo profesionalizací amatérského souboru, je spolupořadatelem Mateřinky. Divadlo mělo celkem pohnutou minulost zahrnující stávky, výpovědi a špatné finanční hospodaření. Nyní je jeho nejúspěšnějším projektem Kašpárek v Rohlíku.
- **Divadlo Lampion - Kladno** - profesionální působení zahájilo v roce 1950. „*Historicky poprvé se na scéně loutkového divadla objevil jako autor V. Havel (Zítřka to spustíme!, 2000, režie K. Brožek)*“ (4)
- **Divadlo Loutek Ostrava** - založeno roku 1953 pod vedením Zdeňka Hapaly, budova byla roku 2000 oceněna jako Dům roku. Pořádá festivaly Spectaculo interesse a Divadlo bez bariér. Roku 2011 byla přistavěna alternativní scéna. Divadlo také nabízí semináře pro pedagogy MŠ a ZŠ o zařazení loutky do výuky.
- **Divadlo Alfa - Plzeň** - vzniklo roku 1963 fúzí západočeského loutkového divadla a plzeňského kabaretu Alfa. V době založení bylo určováno i netradiční velikostí jeviště i hlediště pro 600 lidí. Proto se na jevišti často pohybovali i herci. Představení jsou určena pro všechny generace diváků. Toto divadlo získalo několik významných ocenění v Čechách i Evropě. Od roku 1967 je spolupořadatelem festivalu Skupova Plzeň. Divadlo také vydalo publikaci mapující Plzeňské loutkářství.
- **DRAK - Hradec Králové** - založeno roku 1958, jako krajské zájezdové divadlo. Od roku 1995 je spolupořadatelem festivalu „Divadlo evropských regionů“ - největšího divadelního festivalu ve střední Evropě. Spolupracuje s DAMU, mají vzdělávací programy. Roku 2010 se rozšířilo o „Labyrint, Laboratoř a Studio“, zaměřené na vzdělávání, workshopy a poskytování zázemí dětských a mladých divadelních souborů. Součástí je i muzeum loutek, používaných převážně ve známých inscenacích hraných v Draku.
- **Divadlo Rozmanitostí - Most** - vzniklo roku 1987 jako statutární, na vzniku divadla mají zásluhu Jaromír Šnajdr a Jiří Středa. Oslovili loutkoherce z litvínovské „Loutky“ s nabídkou stálého angažmá.

Nezávislé a amatérské soubory: těchto souborů je velké množství, proto uvádím jen ty známější a úspěšné na festivalech: **Buchty a loutky, Divadlo Continuo, Divadlo bratří Formanů, Strípek, Divadlo C, DNO, Divadlo Líšeň, Loutkové divadlo V Boudě, Loutkové divadlo Špalíček.**

1.6 Muzea a významné sbírky loutek

Zde uvádím muzea, která se zabývají loutkami. Nejsou zde uvedena muzea hraček, ve kterých bývá loutka také okrajově zastoupena, ani krátkodobé výstavy loutek.

- **Muzeum loutkářských kultur Chrudim** - otevřeno bylo dne 2. července 1972. Vlastní kolem 8500 loutek a dalších 40 tisíc sbírkových předmětů a sbírka se stále rozrůstá. Základ tvoří soukromá sbírka Prof. PhDr. Jana Malíka. Od 21. března 2016 je otevřená badatelna se zázemím pro odborníky v protější budově. Na internetových stránkách muzea je možné podniknout virtuální prohlídku. Muzeum také pořádá doprovodné programy a je částečně bezbariérové.
- **Muzeum spadající pod divadlo Drak - Hradec Králové**
- **Kouzelný svět fantazie - Muzeum loutek v Brně při divadle Radost**
- **Muzeum české loutky a cirkusu - Prachatice**
- **Pohádkový dům - Muzeum loutek - Český Krumlov**
- **Muzeum loutek - Praha**
- **Muzeum loutek v Plzni** - muzeum mapuje minulost loutkových divadel v Plzni a okolí od počátku 19. stol., muzeum má i sál pro přednášky, konference, hraní a další aktivity.

1.7 Významné české loutkářské festivaly

Loutkářské festivaly jsou jednou z možností, jak prezentovat tvorbu širší i odborné veřejnosti a seznamovat se s jinými přístupy, technikami a myšlenkami. Proto zde uvádím u nás pořádané festivaly i s jejich minulostí a zaměřením.

- **Loutkářská Chrudim** - koná se od roku 1951 v létě, je určena českým i zahraničním souborům.
- **Skupova Plzeň** - vznikla roku 1967. Přehlídka českých profesionálních divadel nezávislých skupin a sólistů. „*Od r. 1978 se koná jako bienále, v červnu 2014 se konal jubilejní 30. ročník (této příležitosti byla věnována i výstava), na který o rok později navázala mimořádná mezinárodní 31. SP, která se konala v rámci projektu EHMK Plzeň 2015.*“ (5)
- **Mateřinka** - Liberec - festival vznikl roku 1972, jak název napovídá, je zaměřen na tvorbu profesionálních divadel pro děti předškolního věku, má mezinárodní

renomé.

- **Přelet nad loutkářským hnízdem** - Praha - festival vznikl roku 1991. Koná se vždy první listopadový víkend (od pátku do neděle). Je určen pro děti i dospělé. Předvádí ta nejlepší a nejinspirativnější představení od profesionálních i amatérských souborů a nezávislých skupin. Na festivalu je udělena putovní cena Erik za nejúspěšnější loutkovou inscenaci uplynulé sezóny. Festival se koná z velké části v prostorách divadla Minor, je pořádán Českým střediskem UNIMA.
- **Spectaculo interesse** - Ostrava - mezinárodní festival založený roku 1995, pořádá se každý lichý rok. Určen je dětem i dospělým. Je největším mezinárodním loutkářským festivalem v České republice a jedním z nejvýznamnějších v Evropě. Jeho předchůdcem byl festival - Loutky, děti a svět, pořádaný M. Vildmanem.
- **Divadlo bez bariér** - koná se v Ostravě od roku 2000 každý sudý rok, byl zaměřený, určený a také tvořený zdravotně postiženými. Nyní se zaměřil na bourání hranic etických, generačních a dalších.
- **Festival Radosti** - koná se v Brně na podzim, je určený domácím i zahraničním divadlům.

Přehled festivalů vždy na jeden rok je možné najít na internetových stránkách časopisu Loutkář pod odkazem festivaly <http://www.loutkar.eu/index.php?uf>

1.8 Firmy vyrábějící loutky sériově v Čechách

Mimo uvedených firem se výrobou loutek zabývá i řada soukromých osob z řad loutkářů i z jiných uměleckých oborů, vyrábějí i loutky na zakázku, například karikatury a podobizny.

- **Království loutek** - Vojnův Městec
- **Mašek - umělecká výroba** - Znojmo
- **APAS** - Jaroměř

1.9 Loutkářské školy

V České republice v současné době fungují dvě školy zabývající se loutkou.

Katedra loutkářství na Divadelní fakultě AMU v Praze - byla otevřena v roce 1952 (jako první na světě), dnes Katedra alternativního a loutkového divadla
Vyšší odborná škola herectví obor herectví s loutkou v Praze

1.10 Použité textilní techniky a jejich stručná historie

V následujících odstavcích popisují stručnou historii technik, které jsem použila ve své práci.

1.10.1 Pletení

Je to technika výroby plošné textilie, která vzniká proplétáním jedné nitě. Při proplétání se tvaruje nit do oček, která jsou tvořena pomocí pletacích jehlic.

Je to velmi stará technika, odborníci se nemohou shodnout na přesné dataci jejího vzniku, jako u většiny ostatních textilních technik. Vzhledem k nižší životnosti materiálu, na rozdíl například od kamene, se nám dochovávají textilní předměty jen zřídka. Doklady o této technice se nacházejí na různých místech nejen v Egyptě, ale i v Peru, to naznačuje nezávislý rozvoj tohoto způsobu výroby na různých místech. Znalost této techniky je možné dokumentovat z maleb v egyptských hrobkách, na antické keramice, později i na středověkých obrazech. Nejčastějšími a nejvíce dochovanými výrobky byly punčochy a rukavice. K jejich pletení se používalo hedvábí, vlna a bavlna.

V 16. století je pletení známou technikou a je rozšířené po celé Evropě.

Jako u většiny řemesel byly zakládány cechy, u nás byl založen pletařský cech roku 1612, v té době už fungovaly cechy ve Francii, Anglii a Německu.

„Průlomem v ručním pletení byl vynález pletací stolice neboli ručního zátažného stávků z r. 1598, vynález galvertonského faráře Williama Leea. Vynález se poměrně brzy objevil ve Francii a koncem 17. století jej Hugenoti přenesli do Německa. Jeho principu se použilo při konstrukci skoro všech pozdějších pletařských strojů. Vývoj však trval velmi dlouho a teprve v 19. stol. se pletařská výroba skutečně mechanizuje.“ (6)

Jednou z nejstarších v Čechách dochovaných textilních památek je rukavice svatého Vojtěcha.

1.10.2 Paličkování

Většina publikací zabývajících se touto tematikou umisťuje vznik paličkové krajky

v podobě, jakou známe dnes, do Itálie 15. - 16. století. Jako u většiny textilních památek se dochovalo menší množství samotných textilií. Nejnovějším objevem byl nález souboru 200 kusů kostěných paliček na Krétě, což je podle některých odborníků nesporný důkaz o znalosti této techniky. Nejvíce dokladů o existenci krajek máme z obrazů převážně šlechticů a z různých dokumentů, které zakazovaly nošení krajek.

Za centra výroby krajek jsou považovány Flandry a Brabantsko.

V Čechách je historie krajkářství spojována se jmény Barbora Uttmanová a Magdalena Grambová. Centry výroby krajek u nás byly oblasti hornické a podhůří - Krušné hory, Orlické hory a Šumava.

Krajkářství bylo podporované také školstvím, Marie Terezie založila roku 1767 v Praze krajkářskou školu. Další školy se zakládaly například v Kunvaldě na Těšínsku, Novém Jičíně, v českém Krušnohoří.

„Produkce ručně paličkovaných krajek se exportovaly do celého tehdejšího Rakousko-Uherska. Krajkářský stroj, vynalezený v r. 1806, se u nás objevil teprve koncem 20. let 19. století, ale obliba ručně paličkovaných krajek v určitých vrstvách společnosti trvala a s ní i rukodělné krajkářství.“ (7)

Krajkářství významně pozvedly Emilie Paličková a Marie Serbousková - Sedláčková a Božena Rorthmayerová, které daly krajce nové formy.

„Na zachování krajkářství po 1. světové válce měla zásluhu krajkářská škola a po 2. světové válce založení Družstva Vamberecká krajka Vamberk (r. 1946), které sdružovalo a zaměstnávalo domácí dělnice - krajkářky a hledalo nové směry výroby a uplatnění krajky v současné době. S družstvem jsou spjata tak významná jména slavných výtvarnic, jako jsou paní Eva Fialová, Bohumila Gruškovská, Milča Eremiášová, Marie Vaňková aj. Jejich díla sklízela v dobách reálného socialismu úspěchy v celém světě. (EXPO Brusel 1958, EXPO Montreal 1967, New York, Helsinky, Řím...)“ (8)

1.10.3 Zapjastek

Této předtkalcovské technice se také říká pletení na formě nebo modle. Technika je pravděpodobně odvozena ze způsobu pletení košů.

„Archeologické vykopávky z 8. - 10. století dokládají, že se tato technika používala na východní Moravě, na Slovensku a v Polsku. Tkalo se na speciální formě nebo na rámu. Tkaním se zabývali především muži, kteří touto technikou zhotovovali nátepníčky (návleky na ruce a zápěstí, které chránily před zimou, na východním Slovensku se tyto návleky

staly součástí mužského kroje), rukavice, bačkory (po upletení se místo podrážky podšily několika vrstvami sukna) a čepice. Jako materiál se používala vlna v přírodní barvě, někdy se do osnovy používala konopná nebo lněná příze.“ (9) „Základním principem tohoto pletení je oplétání osnovních nití v jedné řadě současně dvěma útky, přičemž se tyto dva útky mezi sebou za každou osnovní nití vzájemně obtácejí.“ (7) Při tvorbě na formách se textilie tvoří z rubové strany, za pomoci předem nastříhaných přízí, jejich volné konce slouží k zateplení výrobku. V současnosti je tato technika u nás k vidění hlavně v muzeích.

1.10.4 Frivolitky

Touto u nás ne příliš známou technikou vznikají jemné krajky užívané jako obruby, plošné textilie určené ke stolničení, ale i drobné šperky a součásti oděvů. Název je francouzského původu „la Frivolite“. K výrobě frivolitkové krajky se používá jeden nebo dva člunky s navinutou nití. Člunky se vyráběly kostěné, dřevěné, kovové, slonovinové, keramické, některé nákladně zdobené vykládáním nebo malbou. Dnes jsou vyráběné převážně dřevěné nebo plastové. Základním prvkem této techniky je frivolitkový uzel, zrcadlově vázaný na vodící niti, který se tvoří buď na smyčce - vytváří tak kulaté části vzoru, nebo na volné niti - vytváří tak oblouky. Uzly jsou doplněny o různé druhy pikotek - základní vznikají ponecháním delší nitě mezi jednotlivými uzlíky. Pikotky mají jak ozdobný charakter, tak se s jejich pomocí spojují jednotlivé vzory. Ke spojování se používá háček. Tuto techniku lze také obohatit vkládáním korálků. Materiál, ze kterého se krajka vytváří, by měl být pevný, hladký, bez nopků, aby po něm tvořené uzly dobře klouzaly. Technika byla známá ve vyšších vrstvách společnosti, to dokumentují portréty dam s tímto náčiním. Velký rozkvět zažila kolem let 1920 a 1930, po 2. sv. válce nastal její úpadek, jako u ostatních krajkářských technik.

1.10.5 Háčkování

Je další technika výroby textilií, která vzniká provlékáním smyček z nekonečné nitě pomocí háčku.

Tato textilní technika má podobně nejasnou historii jako pletení. V 16. století se v Itálii vyvinula „krajka řeholnic“, která byla typická jemnými vzory. Jejím opakem bylo „pastýřské pletení“, které se tvořilo ze silné vlny, vznikaly tak hutné pláště. Dále můžeme

její existenci doložit „irskou krajkou“ z let kolem roku 1845, kdy se tamní obyvatelé živili její výrobou, typické pro ně byly květinové vzory. Velkou popularitu háčkování získalo díky vydávání vzorníků a publikací. Háčkování se opět stalo oblíbeným v 60. letech 20. stol., užívány byly pestré barevné vzory.

1.10.6 Tkaní

Jeho podstatou je pravoúhlé provazování osnovy a útku. Tento princip je velmi snadný, byl známý již v neolitických dobách. K vytváření textilie se z počátku používal rám (svázaný z větví), s napnutou osnovou, který určoval velikost výsledné tkaniny. Tento způsob tkaní se používá dodnes, zvláště v autorských dílech. Později se užíval svislý stav, časem doplněný o prošlupové ústrojí. Lidé usilovali o urychlení výroby tkanin, vznikl ležatý podnožkový stav. Dále se zaměřili spíše na estetickou funkci tkaniny, proto byl vytvořen damaškový stav (13. a 14. stol.) a počátkem 19. stol. žakárový stav, umožňující složité vzorování.

V této technice lze také využívat vázané uzly, které jsou typické pro výrobu koberců a závěsných tapisérií. Jako materiál pro výrobu tkanin se využívala zejména vlna, hedvábí, len, bavlna, v současné době se užívají i různé syntetické i netextilní materiály.

2. Praktická část

V praktické části jsem se zaměřila na popis postupů zhotovení jednotlivých loutek tak, aby bylo možné podle nich replikovat jednotlivé práce.

2.1 Inspirace a návrhy

Inspirací mé práce byla jednoduchá loutka z Muzea loutkářských kultur v Chrudimi a textilní techniky, které jsem měla možnost se naučit ve školní výuce.

Obr. 6 Inspirace

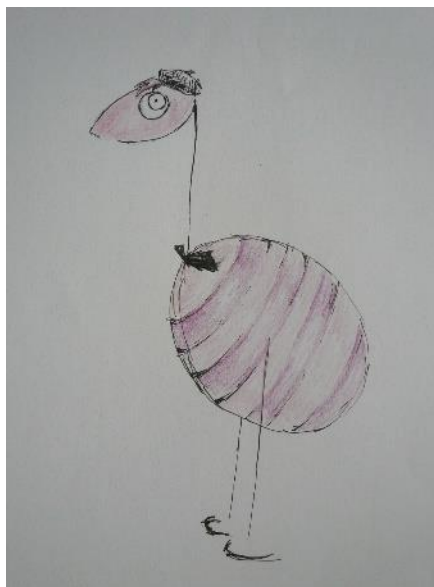
Návrhy – nejdříve vznikla dvojice paličkovaných ptáčat s myšlenkou vytvoření fází vývoje loutky ptáčete od mláděte po dospělého jedince, nebo ptačí rodinky. Rozsah možné práce se mi ale nezdál dostatečný, proto jsem od této myšlenky ustoupila a vytvořila sérii jednotlivých loutek z různých materiálů a textilních technik.

Pro paličkovaná ptáčata jsem tvořila prostorové modely z papíru v měřítku 1:1, ostatní návrhy nebylo možné tvořit stejným způsobem, protože použitý materiál má jiné vlastnosti než papír. Proto jsem zbylé návrhy tvořila technikou kresby akvarelovými pastelkami a tužkou.

Velkou inspirací mi byly vždy použité techniky a jejich možnosti, vzorování i barevnost. Dalším z užitých materiálů byla pletenina, kterou jsem si vybrala kvůli její pružnosti. Je třeba vybrat dostatečnou hustotu materiálu, jinak látkou prosvítá výplň.

2.1.1 Ptáče pletené - Francouzka

Obr. 7 Návrh - Francouzka

Použitý materiál:

Bavlněná příze značky Cotton v barvě vínové, starorůžové a černé. Saténová šňůra černé barvy v délce 16 cm a 2 x 14 cm, plst' - bílá, vínová a červená, useň, dva černé korálky velikosti TOHO 11/0, vlasec o průměru 0,40 mm, dva větší korálky, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, nitě - černé, bílé, vínové, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm, dvě pletací jehlice č. 2,5, čtyři pletací jehlice č. 2, háček č. 3.

Postup výroby:

Tělo - jsem pletla vínovou barvou na čtyřech jehlicích z 60 ok do výše 4,5 cm. Poté jsem tvořila pruhy ze starorůžové příze. Barva pruhů je střídána vždy po čtyřech řadách, takto je upleteno 20 řad. Pro dosažení zakulacení těla jsem ubírala, splétala oka na každé jehlici - v první až třetí řadě bylo splétáno 7. a 8. oko. Následně bylo splétáno každé dvě řady 6. a 7. oko, dále 5. a 6. oko, 4. a 5. oko, 3. a 4. oko, 2. a 3. oko. Zbylá oka jsem splekla a uzavřela. Vzniklý díl je naplněn dutým vláknem a zašitý.

Hlava - je vytvořena ze dvou dílů, pletena na dvou jehlicích z 12 ok, řadu hladce a řadu obrace, 10 řad jsem pletla bez ubírání, následně jsem splétala oka vždy ve dvou řadách 6. a 7. oko, 5. a 6. oko, 4. a 5. oko, 3. a 4. oko, nakonec jsem splekla 2. a 3. oko a díl uzavřela. Oba vytvořené díly jsou sešity, s vynecháním otvoru na naplnění. Hlava je naplněna dutým vláknem a uzavřena.

Kompletace - konce saténové šňůry jsem začistila (spekla), přišila k hlavě a tělu a

vytvořila krk loutky.

K vytvoření nohou jsem použila kovové podložky, které jsem nalepila na plst' a obstříhla s přídávkem 2 mm. Svrchní plst' vínové barvy jsem vystříhla také podle podložek s přídávkem 2 mm. Vlasec jsem přivázala k větší korálce a prošila středem vrchního plstěného dílu. Oba plstěné díly jsou sešity smykovacím stehem. Takto zhotovené nožičky jsou přilepeny na useň a přesah odstříhnut. Nožičky jsem spojila s tělem pomocí začištěných saténových šňůr. Zhruba do poloviny těla jsem připevnila vlasec a přibližně do jedné třetiny hlavičky další vlasec. Pro ovládní pohybu loutky je vytvořen kříž z dřevěných tyček o délce 2 x 21 cm, uprostřed jsou vytvořeny základy a jejich spojení zafixováno pomocí tavné pistole. Na koncích kříže jsem vytvořila zářezy pro lepší upevnění vlasce. Vlasec vedoucí od loutky jsem připevnila ke kříži tak, aby bylo ptáče vyvážené a vlasec vedoucí k nohám byly napnuté. Uzle vlasců jsou zajištěny proti rozvázání za pomoci tavné pistole. Ptáče jsem dotvořila uháčkovanou čepicí, naaplikovanou ofinou z vínové plsti, motýlka a oči vytvořila z plsti a korálků.

2.1.2 Ptáče pletené - Námořník

Obr. 8 Návrh - Námořník

Použitý materiál:

Bavlněná příze značky Cotton v barvě modré, bílé. Saténová šňůra bílé a modré barvy v délce 24 cm a 2 x 22 cm, plst' - černá, useň, vlasec o průměru 0,40 mm, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, nitě - černé, bílé, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm, dvě

pletací jehlice č. 2,5, čtyři pletací jehlice č. 2.

Postup výroby: je podobný jako u předešlého ptáčete.

Tělo - je pleteno na čtyřech jehlicích na 52 ok. Upletla jsem 4 cm modrou přízí, dále se střídaly barvy po 4 řadách, než se dosáhlo požadovaného počtu pruhů, pak jsem začala ubírat (platí pro každou jehlici) – splétána byla oka v každé druhé řadě. Splétala jsem 6. a 7. oko, dále 5. a 6. oko, 5. a 6. oko, 5. a 6. oko, 4. a 5. oko, 4. a 5. oko, 3. a 4., 3. a 4., 2. a 3., 2. a 3. oko a ukončila. Takto vytvořené tělo jsem vyplnila dutým vláknem a zašila.

Hlava - je pletena na dvou jehlicích na 28 ok, vždy řada hladce a řada obrace, takto jsem upletla celkem 14 řad, pak jsem ubírala (splétala) vždy v hladké řadě 3. a 4. oko na pravé a levé straně. Postup ubírání jsem opakovala se 4. a 5., 3. a 4., a 2. a 3. okem. Po ukončení jsem díl sešila a vyplnila dutým vláknem. Další postup byl stejný jako u předešlé loutky. Při výrobě nožek už jsem nepoužila velké korálky. Ptáčeti jsem dotvořila výraz pomocí knoflíků.

2.1.3 Ptáče pletené vrstvené

Obr. 9 Návrh – ptáče pletené vrstvené

Použitý materiál:

Bavlněná příze značky Cotton a Nela v barvě žluté, cihlové, světle zelené, tmavě zelené, červené. Saténová šňůra zelené a cihlové barvy v délce 31 cm a 2 x 24 cm, plst' hnědá, useň, vlasec o průměru 0,40 mm, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, nitě - cihlová, zelená, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 17 cm a 13 cm, dvě pletací

jehlice č. 2,5, čtyři pletací jehlice č. 2.

Postup výroby:

Tělo - je vytvářené ze čtyř barevných pruhů pletených hladce na čtyřech jehlicích. Žlutý pruh jsem pletla ze 72 ok do výšky 10 cm, cihlový z 60 ok do výšky 8 cm, světle zelený pruh ze 48 ok do výšky 8 cm, tmavě zelený pruh z 36 ok do výšky 11 cm. Upletené díly jsem navrstvila a sešila. Přední žlutý díl jsem sdrhla a zašila. Koncovým zeleným dílem jsem tělo vyplnila dutým vláknem a 5 cm od okraje díl prošila, nevyčpaná část pleteniny tvoří ocas.

Hlava - je z jednoho dílu pletená hladce a obrace na dvou jehlicích z 28 ok do výšky 6 cm, dále jsem ubírala v každé hladké řadě první a poslední oko. Díl jsem sešila na spodní straně, vycpala, došila a uzavřela. Další postup je shodný s předešlým ptáčetem.

2.1.4 Ptáče s pleteným pošitím - Odranec

Obr. 10 Návrh - Odranec

Použitý materiál:

Bavlněná černá pletenina, bavlněná příze značky Cotton melírovaná fialová, melírovaná růžová, melírovaná černá. Saténová šňůra černé barvy v délce 36 cm a 2 x 27 cm, plst' černá, useň, vlasec o průměru 0,40 mm, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, černé nitě, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 21 cm, dva černé korálky velikosti TOHO 8/0, dvě pletací jehlice č. 2,5, háček č. 3.

Postup výroby:

Zakreslila jsem stříh hlavy a těla z přílohy B na straně 3 na rubovou stranu bavlněné pleteniny s přidáním švových přídavků 1 cm a vystříhla. Látku jsem přiložila lícem na líc, sestehovala a sešila s vynecháním otvoru na otočení - asi 3 cm. Obrácené sešité díly jsem vyplnila dutým vláknem a zašila otvory. Saténové šňůry jsem začistila zatavením konců a přišila k hlavě a tělu. **Nohy** - na spodní černou plst' jsem upevnila tavnou pistolí kovové podložky a plst' jsem vystříhla s přídávkem 2 mm. Stejně velká plstěná kolečka jsem vystříhla na vrchní část podložky. Obě části nožky jsou sešity obrubovacím stehem v barvě vrchní plsti. Do středu jsem připevnila vlasce, na spodní straně plsti zauzlovala, delší konec vlasce jsem protáhla skrz vrchní plst', tento vlasce je pak připevněn ke kříži, kratší konec jsem nechala na spodní plsti. Nožka je přilepena tavnou pistolí na useň, tím je skryt konec vlasce. Přebývající useň jsem sestříhla. K vrchní plsti jsem připevnila saténové šňůry, druhý konec saténových šňůr je připevněn k tělu ptáčete.

Na vrchní část těla a zadní část hlavy jsem našila upletené a začištěné proužky, pletené z 8 ok hladce a obrace v délkách od 4 cm do 13 cm. Oči jsem uháčkovala z melírované černobílé příze, ozdobené korálky, před aplikací na hlavu jsem je vycpala dutým vláknem, aby držely tvar. Zavěšení – připevnila jsem jeden vlasce k tělu a druhý vlasce k hlavičce tak, aby bylo ptáče vyvážené. Druhé konce vlasců jsem pak připevnila na předem připravený kříž, konce vlasců jsem zastříhla a upevnila ke kříži pomocí tavné pistole. Kříž tvoří dřevěné tyčky ve středu vydlabané a spojené tavnou pistolí, na koncích jsou zářezy k upevnění vlasců.

Obr. 11 Rozpracované tělo

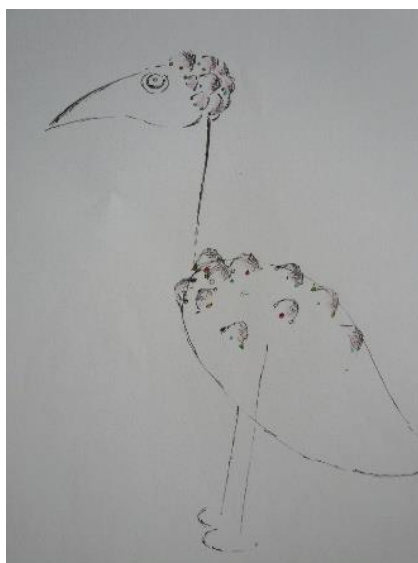

Obr. 12 Postup práce

2.1.5 Ptáče háčkované - Boulovec

Obr. 13 Návrh - Boulovec

Použitý materiál:

Bavlněná černá pletenina, bavlněná příze značky Cotton růžová, saténová šňůra černé barvy v délce 36 cm a 2 x 27 cm, plst' černá a bílá, useň, vlasec o průměru 0,40 mm, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, nitě černé a bílé, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 21 cm, barevné korálky velikosti TOHO 8/0, háček č. 3.

Postup výroby:

Postup zhotovení celé loutky byl podobný jako u předešlého ptáčete, použit je stříh

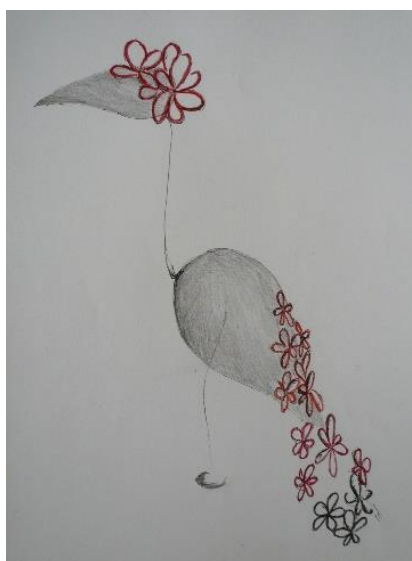
z přílohy B na straně 3, na hřbet a hlavu jsem našila polokoule z bavlněné růžové příze
uháčkované krátkými sloupky a dozdobené pomocí drobných barevných korálek.

Obr. 14 Průběh práce

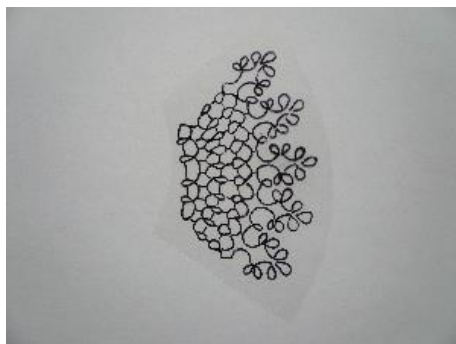

2.1.6 Ptáče frivolitkové - Madam

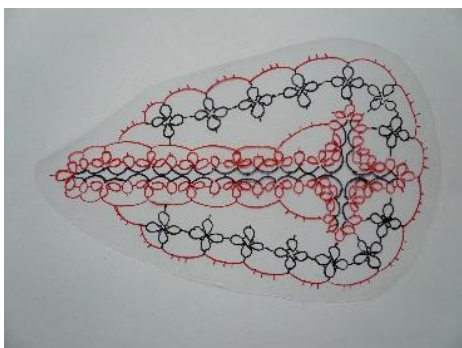
Obr. 15 Návrh - Madam

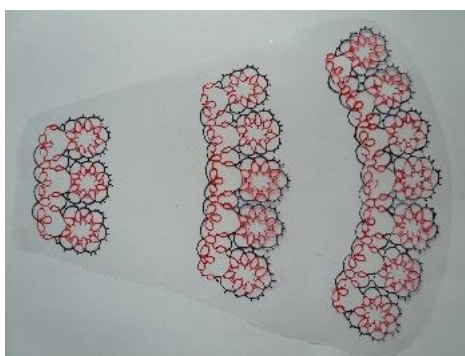
Obr. 16 Návrh ocasu 1.

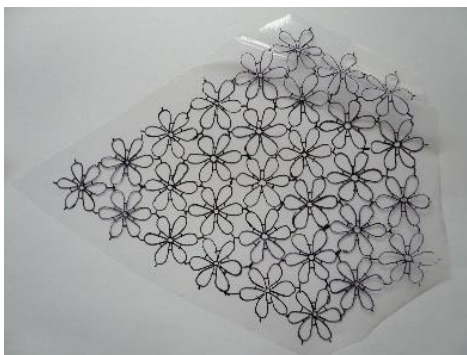
Obr. 17 Návrh ocasu 2.

Obr. 18 Návrh ocasu 3.

Obr. 19 Návrh ocasu 4.

Výslednou podobu tohoto ptáčete tvoří hlavně jeho ocas, proto jsem vytvořila návrhy ocasů v měřítku 1:1 viz. Obr. 16, Obr. 17,

Obr. 18, Obr. 19 a z nich pak vybírala. Jako konečný návrh jsem vybrala 4. variantu - koráلكové květy, které mi umožnily dále variovat finální vzhled.

Použitý materiál:

Bavlněná černá pletenina, bavlněná příze značky Sněhurka v černé, vínové a červené barvě, koráلكy velikosti TOHO 11/0 v černé barvě a dvou červených odstínech, saténová šňůra černé barvy v délce 32 cm a 2 x 24 cm, černá plst', useň, vlasec o průměru 0,40 mm, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, nitě černé, vínové a červené, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 17 cm a 12 cm.

Postup výroby:

Ptáče je zhotovené podle stříhu z přílohy B na straně 4. U základu ptáčete jsem postupovala stejně jako u předešlých loutek. Květy jsem zhotovila technikou frivolitkové krajky s vloženými koráلكy podle diagramu - příloha B na straně 2, Obr. 42. Koráلكy a pikotky jsou vždy odděleny jedním uzlíkem, na každý lístek šestilisté kytičky je třeba 20 korálek. Koráلكy bylo nutné nachystat na nit s člunkem před začátkem práce.

Obr. 20 Květ

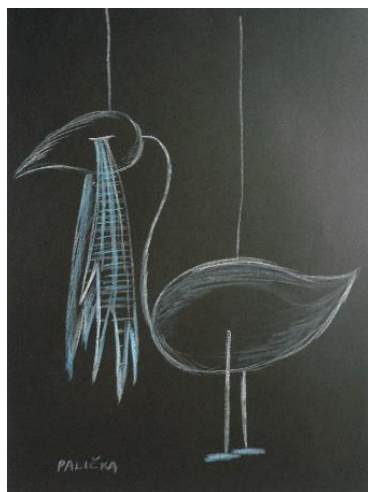

Takto jsem vytvořila několik květů s různými kombinacemi barevných korálků a barev přízí. Poté jsem květy naaplikovala na hlavu ptáčete. Ocasní květy jsem si skládala do různých barevných vzorů a tvarů. Jako nejelegantnější se mi zdál ocas přecházející ze světlých červených barev do černé. Takto seskládané květy jsem sešila a konce jednotlivých květů začistila vtažením konců do uzlů květů.

Postup zavěšení loutky na kříž byl stejný jako u předešlých ptáčat.

2.1.7 Ptáče s paličkovanými slzami - Uplakánek

Obr. 21 Návrh - Uplakánek

Použitý materiál:

Bavlněná černá pletenina, lněné a metalické příze bílé, stříbrné a šedé odstíny, saténová šňůra černé barvy v délce 37 cm a 2 x 25 cm, plst' černá, useň, vlasec o průměru 0,40 mm,

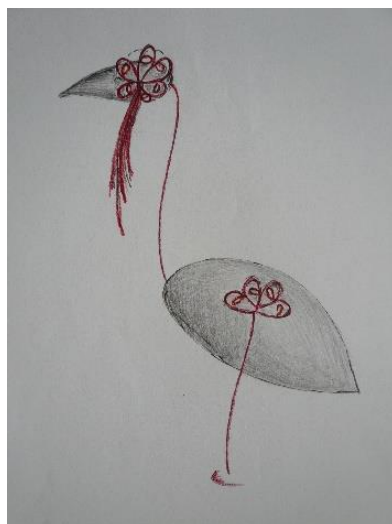
duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, černé nitě, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 21 cm.

Postup výroby:

Tělo a hlavu jsem zhotovila podle stříhu z přílohy B na straně 3. Postup vypracování je stejný jako u předešlých ptáčat. Slzy jsou vytvořeny technikou paličkované krajky, plátňovou vazbou podle podvinku z přílohy B na straně 7. Na vypracování krajky je použito 15 párů paliček. Krajka je zafixována pomocí laku. Nakonec jsou slzy našity na hlavu a vytváří tak dojem plačící loutky.

2.1.8 Ptáče s frivolitkovým okem

Obr. 22 Návrh – ptáče s frivolitkovým okem

Použitý materiál:

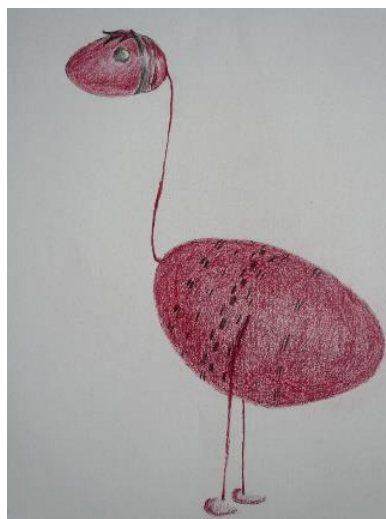
Bavlněná černá pletenina, bavlněná příze značky Sněhurka v červené a vínové barvě, saténová šňůra červené barvy v délce 22 cm a 2 x 18 cm, černá plst', useň, vlasec o průměru 0,40 mm, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, černé nitě, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 21 cm.

Postup výroby:

Ptáče jsem zhotovila podle stříhu z přílohy B na straně 5. Dále jsem postupovala jako u předešlé loutky. Frivolitkové části jsem zhotovila podle diagramu z přílohy B na straně 1. Hotové frivolitkové díly jsem naaplikovala na loutku.

2.1.9 Ptáče zapjastkové

Obr. 23 Návrh – zapjastkové ptáče

Použitý materiál:

Bavlněná příze značky Cotton v černé a vínové barvě, saténová šňůra černé barvy v délce 25 cm a 2 x 23 cm, černá plst', useň, vlasec o průměru 0,40 mm, duté vlákno na výplň, dvě kovové podložky, černé nitě, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 16 cm a 14 cm.

Postup výroby:

Na výrobu dílů jsem použila tkalcovský rám.

Na rám jsem napnula osnovu z černé bavlněné příze a zakreslila tvar těla a hlavy podle stříhové přílohy B na straně 6. Všechny čtyři díly jsem vypracovala zapjastkovou technikou charakterizovanou v teoretické části práce. Hotové díly jsem odstříhla z rámu, ukončila svázáním osnovy, po rubové straně sešila. Další postup je stejný jako u předchozích ptáčat. Oči jsem vytvořila z knoflíků a ofinu z černé vlněné plsti.

2.1.10 Ptáče tkané - Mopáč

Obr. 24 Návrh - Mopáč

Použitý materiál:

Bavlněný bílý kordonet, bavlněná příze značky Cotton v melírované barvě, saténová šňůra světle a tmavě růžové barvy v délce 26 cm a 2 x 24 cm, černá a světle zelená plst', useň, vlasec o průměru 0,40 mm, dvě kovové podložky, světle zelené a růžové nitě, dvě dřevěné tyčky o průměru 0,5 cm v délce 16 cm a 10 cm, dvě dřevěné lišty široké 2 cm, dlouhé 9 cm a 15,5 cm.

Tato loutka není zdobena vzorováním, které umožňuje technika tkaní na rámu, ale zvoleným melírovaným materiálem.

Postup výroby:

Na tkacím rámu s napnutou osnovou jsem zhotovila technikou tkaného kelimu jeden díl hlavy a jeden díl těla podle stříhu z přílohy B na straně 6. Hotové díly jsem odstříhla a ukončila svázáním osnovy vždy po dvou sousedních osnovních nitích. Sestřížené osnovní nitě dotváří charakter loutky. Díly jsem vyztužila - podložila dřevěnými lištami se zářezy umístěnými 1 cm od okrajů, přišitými k rubové straně dílů (Obr. 25). Upevnění loutky k dřevěnému kříži je stejné jako u předešlých loutek.

Obr. 25 Vyztužení

Následující dvě paličkované loutky byly tvořeny jako dvojice dospělého ptáčete a mláděte. To jsem se snažila vyjádřit i barevností, kdy je menší mládě méně barevné a tvarově jednodušší.

2.1.11 Ptáče paličkované - Dospělý

Obr. 26 Návrh – papírový model - Dospělý

Použitý materiál:

Lněná a metalická nit v odstínech hnědé barvy a černá nit, tři ploché průhledné korálky a dvě zploštělé hnědé korálky, dvě špejle délky 22 cm a 19 cm.

Postup výroby:

Nejprve jsem si zhotovila model z tvrdého papíru (Obr. 26), podle kterého jsem vytvořila podvinky pro jednotlivé paličkované části ptáčete, uvedené v příloze B na straně 8, 9, 10

i s potřebným počtem párů paliček. Jednotlivé díly jsem zhotovila plátňovou vazbou a kroucenými páry. Celá loutka je složená z 10 dílů, hlava i tělo se skládají ze čtyř, každá noha je pak tvořena samostatným dílem. Jednotlivé části jsem po dokončení natužila, sešila a natvarovala podle papírového modelu. Protože je charakter loutky jemný, použila jsem na vodící kříž špejle, které jsem svázala lněnou nití. Na zavěšení loutky jsem použila lněné nitě, pro zajištění snadnější manipulace a upevnění vodících nití jsem použila větší korálky, které zajistily i konce nití, aby nedeformovaly zavěšené díly.

2.1.12 Ptáče paličkované - Mládě

Obr. 27 Návrh - papírový model - Mládě

Použitý materiál:

Je shodný jako u předešlého ptáčete, je pouze barevně méně nápadný.

Postup výroby:

Byl stejný jako u předešlého ptáčete. Podvinky a použitý počet párů paliček je uveden na straně 11 a 12 v příloze B. Podvinky byly kresleny podle papírového modelu (Obr. 27), který odpovídá tvarem a velikostí mladému ptáčeti.

Závěr

Při tvorbě mé práce jsem si uvědomila velký vliv vizuální podoby loutek na děti i dospělé, na jejich výtvarné i estetické vnímání, rozvoj fantazie.

Práce mě donutila zamýšlet se nad technickým řešením netextilních součástí loutek. Také mě přiměla k dalšímu studiu jednotlivých textilních technik, protože v budoucnu nechci pracovat jen se základními technikami, ale chtěla bych používat i složitější vazby a vzory. Prozkoumala jsem svět loutek a dozvěděla jsem se i o existenci jiných typů loutek, pro mě doposud neznámých, jejichž výrobu bych si chtěla v budoucnu také vyzkoušet.

Při psaní teoretické části jsem zjistila, kolik máme krásných loutkových divadel, a že díky tradici a loutkářským školám výroba loutek a loutkářství jako řemeslo a povolání jen tak nezanikne.

Bibliografie

1. Bauer, Alois. *Domáci loutkové divadlo*. Olomouc : Rubico, 2002. 80-85839-75-X.
2. [Online] <http://www.riseloutek.cz/cs/unima>.
3. [Online] [Citace: 17. 4 2016.] <http://www.spejbl-hurvinek.cz/o-nas/historie>.
4. [Online] [Citace: 17. 4 2016.] <http://divadlolampion.cz/>.
5. [Online] [Citace: 18. 4 2016.] <http://www.divadloalfa.cz/index.php/cz/o-divadle/historie-divadla>.
6. Pešková, Ludmila. *Ruční pletení*. Praha : ROH, 1968.
7. Staňková, Jitka a Baran, Ludvík. *Tradiční textilní techniky*. Praha : Grada, 2008. 978-80-247-2035-7.
8. Malátová, Lenka. *Paličkování*. Brno : CPress, 2013. 978-80-264-0139-1.
9. Wolfová, Eva a Arsenjevová, Zuzana. *Tkaní*. Brno : CP Books, 2005. 80-251-0301-3.
10. Konior, Mary. *Tatting with Visual Patterns*. 0-7134-6578-6.

Seznam použitých obrázků:

Obr. 1 Marioneta - převzato z (1)	10
Obr. 2 Maňásek - převzato z (1)	10
Obr. 3 Javajka – převzato z (1)	11
Obr. 4 Přílbová loutka – převzato z (1).....	11
Obr. 5 Stínové divadlo - převzato z (1).....	12
Obr. 6 Inspirace.....	24
Obr. 7 Návrh - Francouzka	25
Obr. 8 Návrh - Námořník.....	26
Obr. 9 Návrh – ptáče pletené vrstvené.....	27
Obr. 10 Návrh - Odranec.....	28
Obr. 11 Rozpracované tělo.....	29
Obr. 12 Postup práce.....	30
Obr. 13 Návrh - Boulovec.....	30
Obr. 14 Průběh práce	31
Obr. 15 Návrh - Madam.....	31
Obr. 16 Návrh ocasu 1.	32
Obr. 17 Návrh ocasu 2.	32
Obr. 18 Návrh ocasu 3.	32
Obr. 19 Návrh ocasu 4.	33
Obr. 20 Květ.....	34
Obr. 21 Návrh - Uplakánek.....	34
Obr. 22 Návrh – ptáče s frivolitkovým okem	35
Obr. 23 Návrh – zapjastkové ptáče	36
Obr. 24 Návrh - Mopáč	37
Obr. 25 Vyztužení.....	38
Obr. 26 Návrh – papírový model - Dospělý.....	38
Obr. 27 Návrh - papírový model - Mládě	39

Přílohová část A:

Obr. 28 Realizace – ptáče pletené - Francouzka.....	1
Obr. 29 Realizace – ptáče pletené - Námořník	2
Obr. 30 Realizace – ptáče pletené vrstvené	3
Obr. 31 Realizace – ptáče s pleteným pošítim - Odranec	4
Obr. 32 Realizace – ptáče háčkované - Boulovec.....	5
Obr. 33 Realizace – ptáče frivolitkové - Madam	6
Obr. 34 Realizace - ptáče s paličkovanými slzami - Uplakánek.....	7
Obr. 35 Realizace – ptáče s frivolitkovým okem.....	8
Obr. 36 Realizace – ptáče zapjastkové.....	9
Obr. 37 Realizace – ptáče tkané - Mopáč	10
Obr. 38 Realizace – ptáče paličkované - Dospělý	11
Obr. 39 Realizace - ptáče paličkované - Mládě	12

Přílohavá část B:

Obr. 40 Květinové oči - převzato z (10)	1
Obr. 41 Upravený diagram pro ptáče s květinovým okem	1
Obr. 42 Diagram květina Madam	2
Obr. 43 Diagram lístek květiny	2
Obr. 44 Střih v měřítku 1:2 na ptáčata	3
Obr. 45 Střih na Madam v měřítku 1:2	4
Obr. 46 Střih na ptáče s frivolitkovým okem v měřítku 1:2	5
Obr. 47 Střih na Mopáče a na zapjastkové ptáče v měřítku 1:2.....	6
Obr. 48 Slzy v měřítku 1:2.....	7
Obr. 49 Podvinek v měřítku 1:2.....	8
Obr. 50 Podvinek v měřítku 1:2.....	9
Obr. 51 Podvinek v měřítku 1:2.....	10
Obr. 52 Podvinek Mládě v měřítku 1:2.....	11
Obr. 53 Podvinek Mládě v měřítku 1:2.....	12

Obr. 28 Realizace – ptáče pletené - Francouzka

Obr. 29 Realizace – ptáče pletené - Námořník

Obr. 30 Realizace – ptáče pletené vrstvené

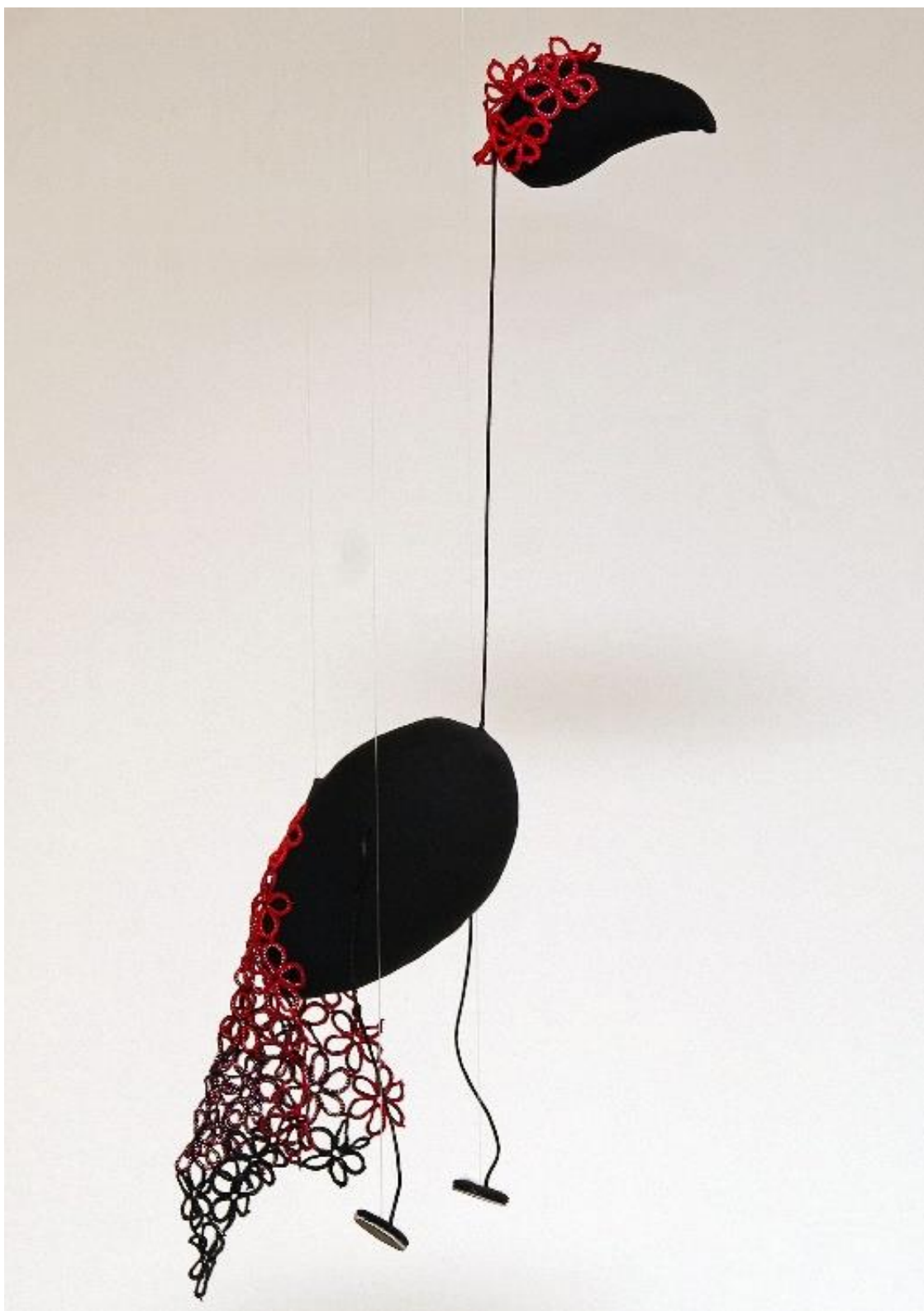
Obr. 31 Realizace – ptáče s pleteným poštím - Odranec

Obr. 32 Realizace – ptáče háčkové - Boulovec

Obr. 33 Realizace – ptáče frivolitkové - Madam

Obr. 34 Realizace - ptáče s paličkovanými slzami - Uplakánek

Obr. 35 Realizace – ptáče s frivolitkovým okem

Obr. 36 Realizace – ptáče zapjastkové

Obr. 37 Realizace – ptáče tkané - Mopáč

Obr. 38 Realizace – ptáče paličkované - Dospělý

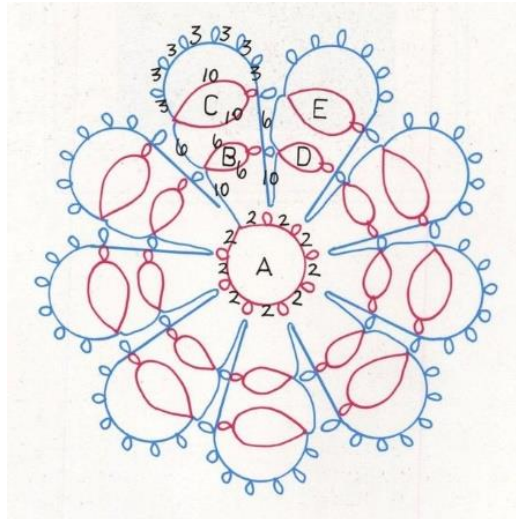

Obr. 39 Realizace - ptáče paličkované - Mládě

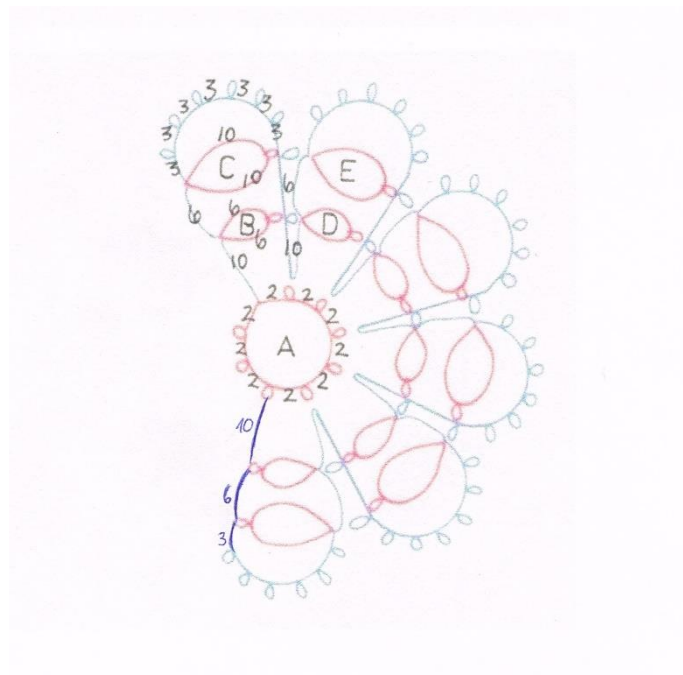

Přílohová část B:

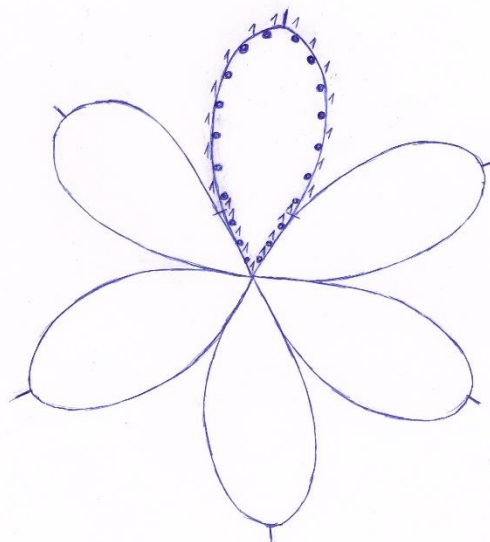
Obr. 40 Květinové oči - převzato z (10)

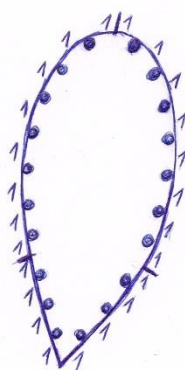
Obr. 41 Upravený diagram pro ptáče s květinovým okem

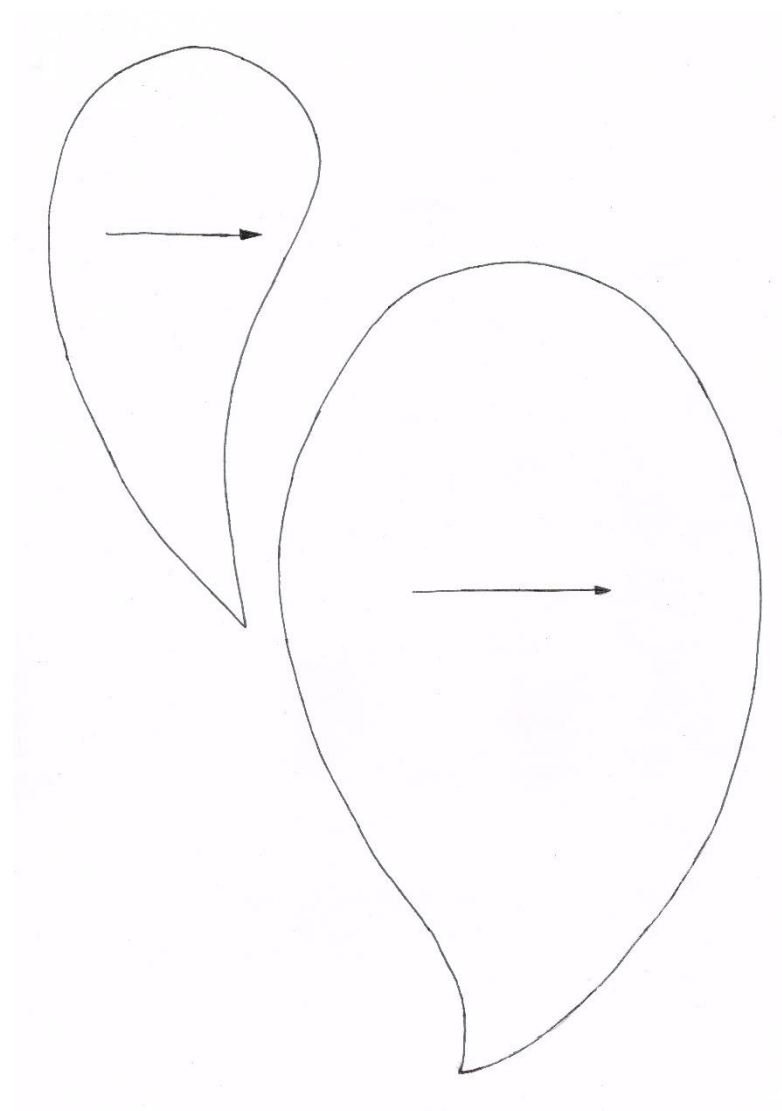
Obr. 42 Diagram květina Madam

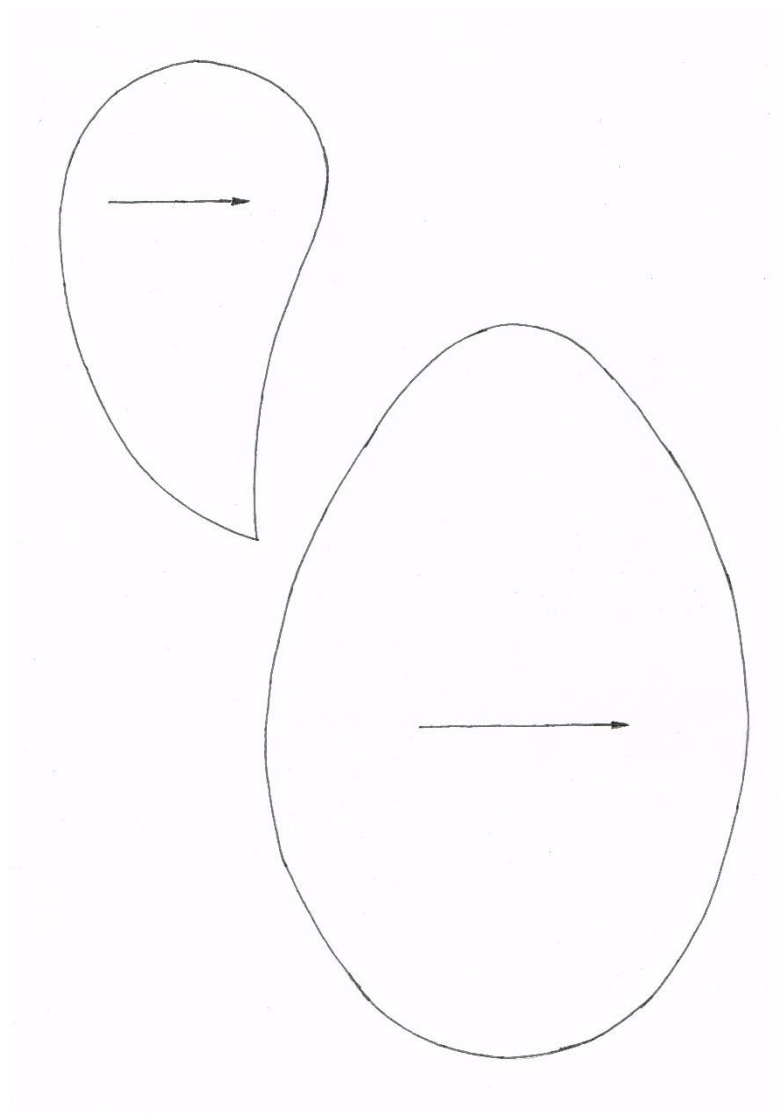
Obr. 43 Diagram listek květiny

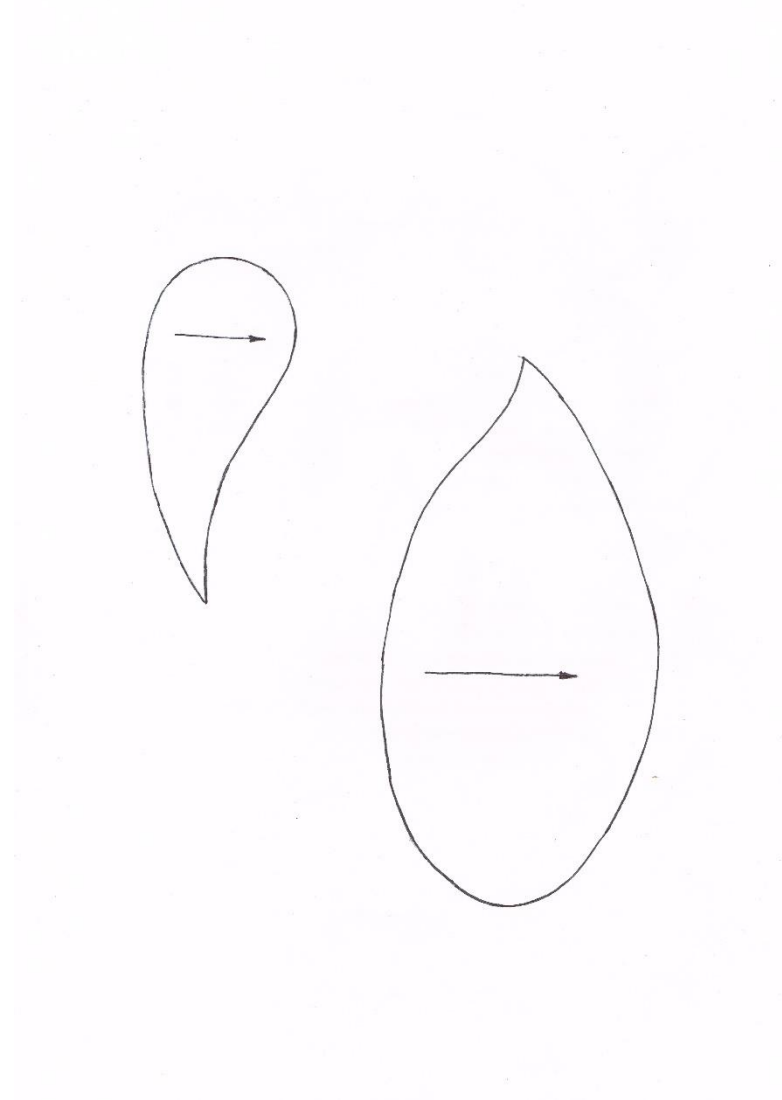
Obr. 44 Střih v měřítku 1:2 na ptáčata

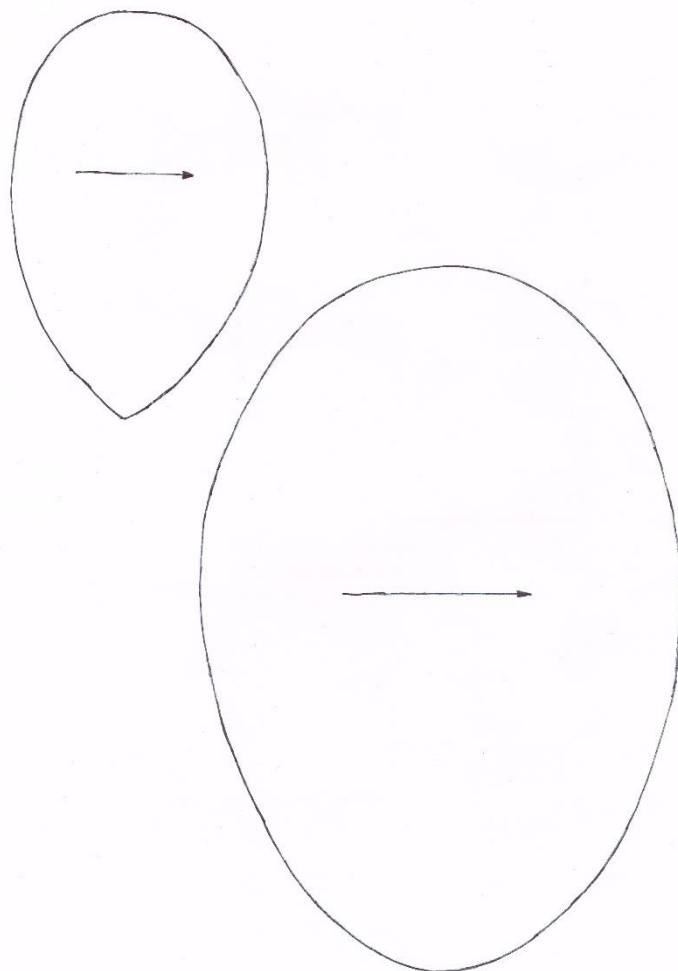
Obr. 45 Střih na Madam v měřítku 1:2

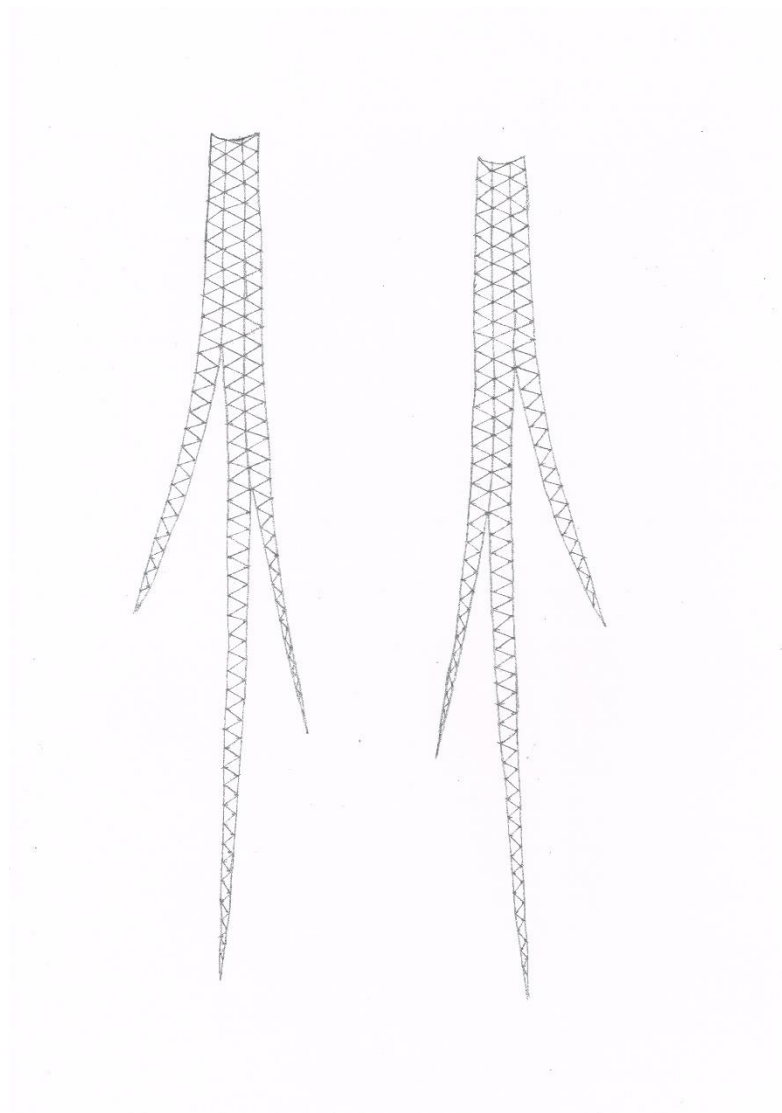
Obr. 46 Střih na ptáče s frivolitkovým okem v měřítku 1:2

Obr. 47 Střih na Mopáče a na zapjastkové ptáče v měřítku 1:2

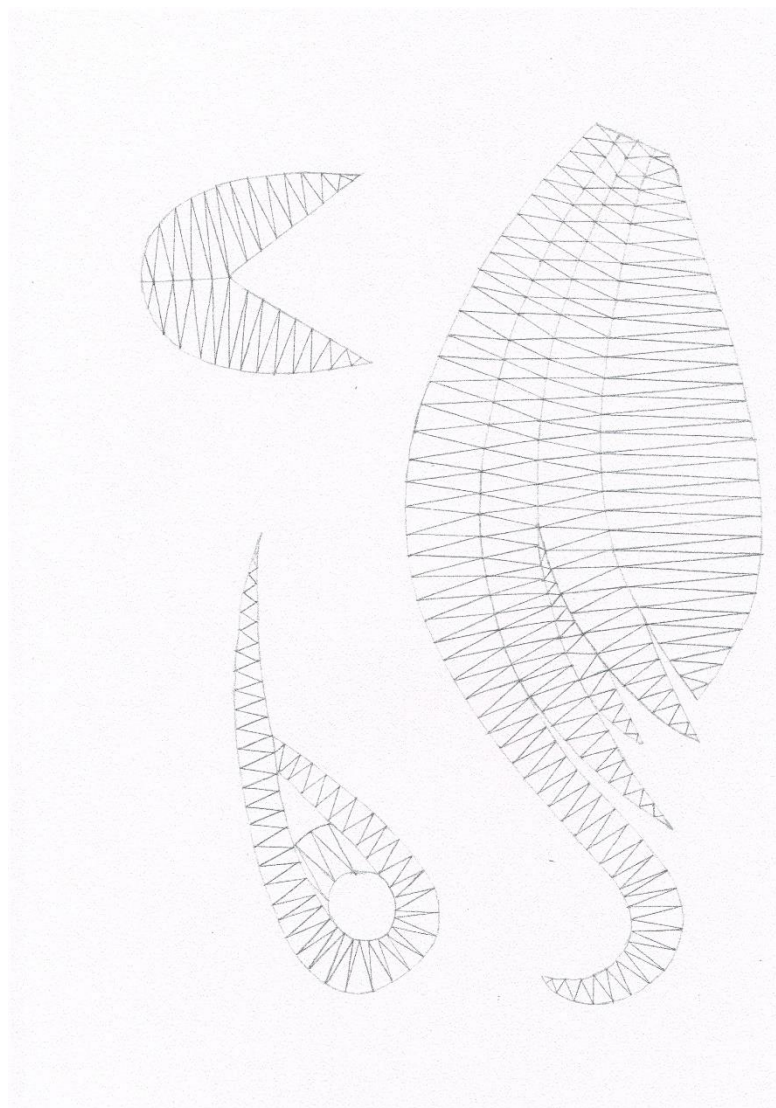

Obr. 48 Slzy v měřítku 1:2

Na jednu slzu jsem použila 15 párů paliček.

Obr. 49 Podvinek v měřítku 1:2

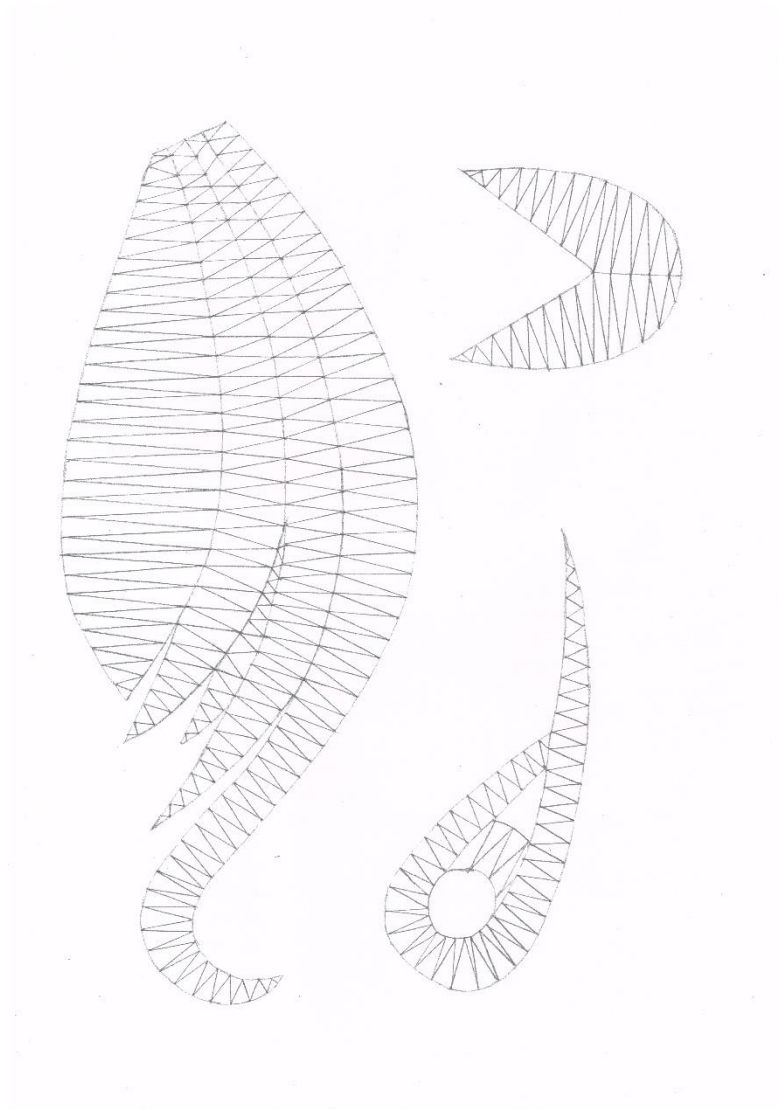

Na boční díl hlavy je použito 18 párů paliček.

Na boční díl těla je použito 39 párů paliček.

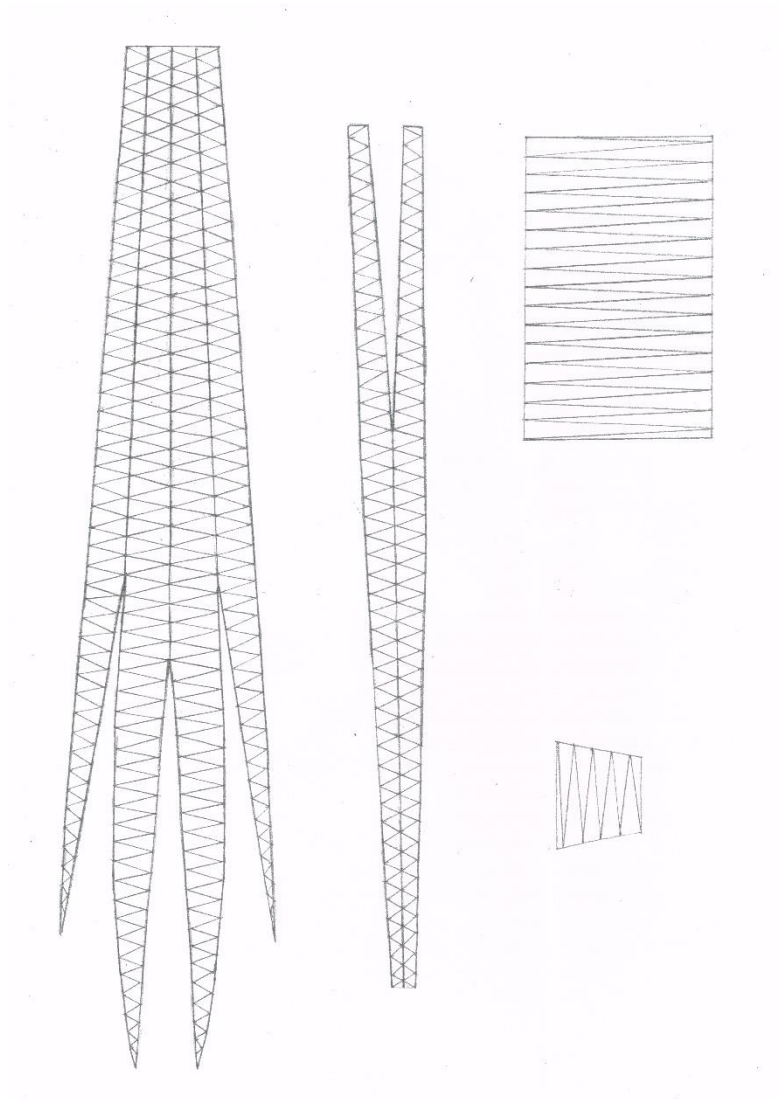
Na díl nohy je použito 18 párů paliček.

Obr. 50 Podvinek v měřítku 1:2

Počet párů je totožný jako u předešlých podvineků.

Obr. 51 Podvinek v měřítku 1:2

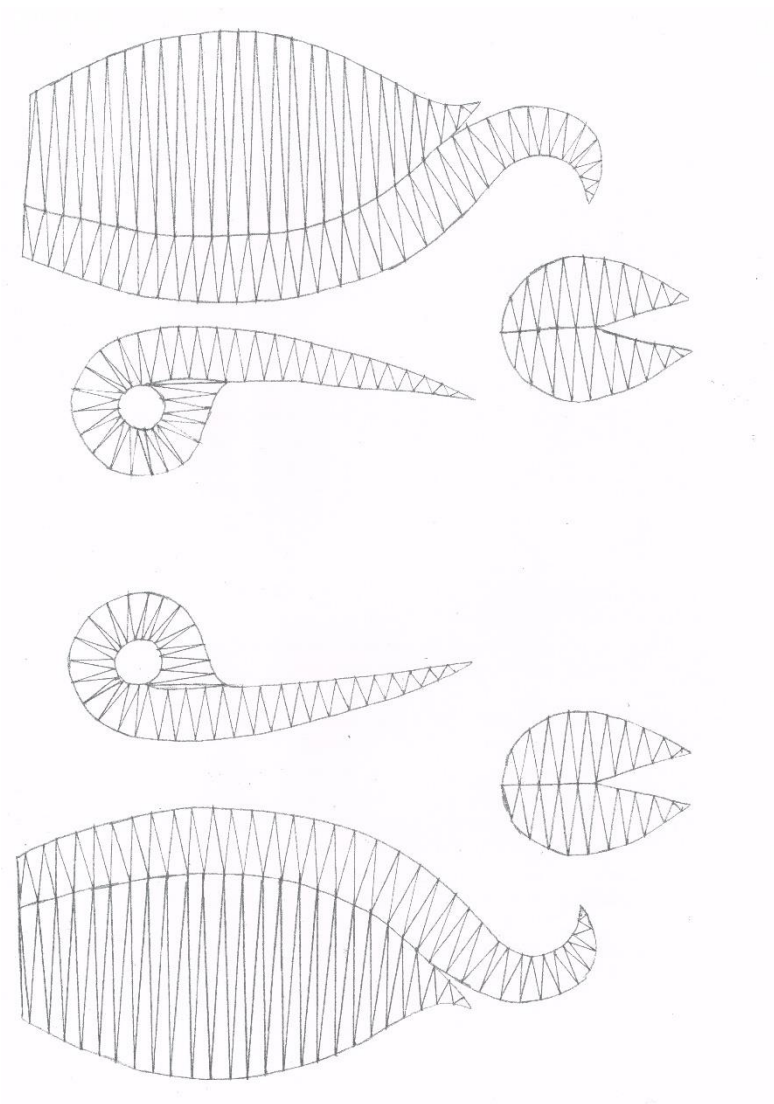
Na zádový ocasní díl je použito 26 párů paliček.

Na vrchní díl hlavy je použito 10 párů paliček.

Na spodní díl břicha ptáčete je použito 22 párů paliček.

Na zadní díl hlavy je použito 14 párů paliček.

Obr. 52 Podvinek Mládě v měřítku 1:2

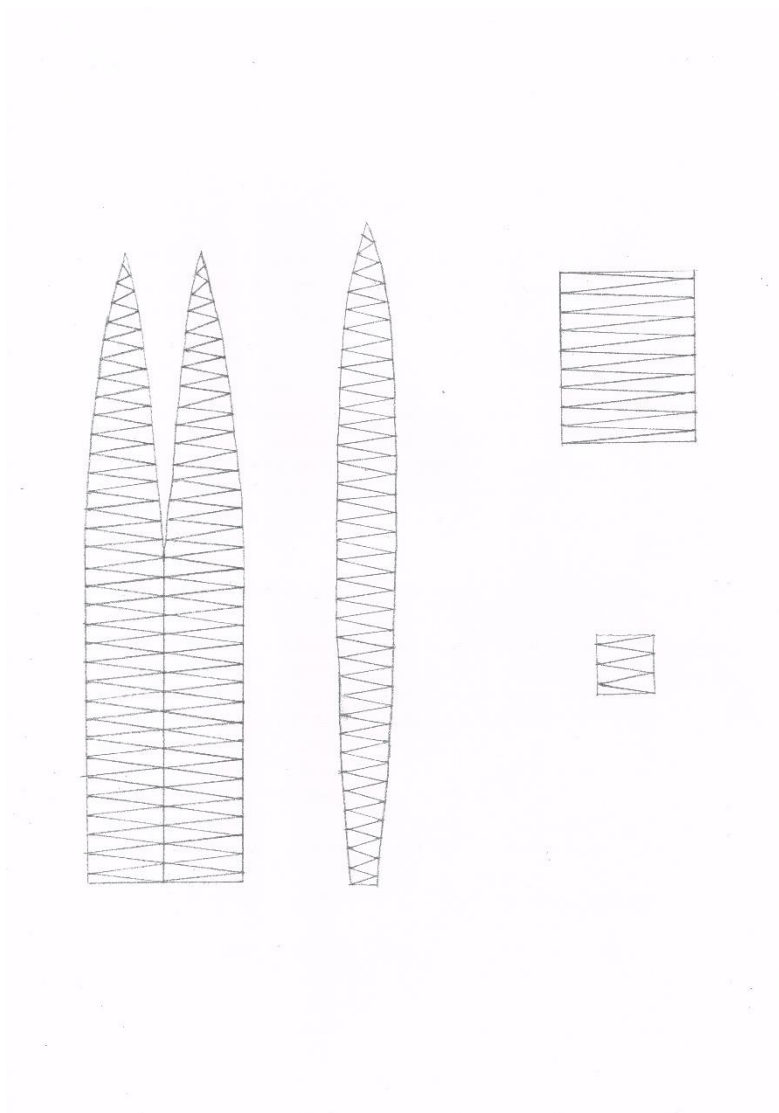

Na boční díl těla je použito 17 párů paliček.

Na boční díl hlavy je použito 8 párů paliček.

Na díl nohy je použito 16 párů paliček.

Obr. 53 Podvinek Mládě v měřítku 1:2

Na zádový díl je použito 20 párů paliček.

Na vrchní díl hlavy je použito 7 párů paliček.

Na spodní díl břicha je použito 13 párů paliček.

Na zadní díl hlavy je použito 8 párů paliček.